

**HELSEPEDAGOGIKK
- VEILEDNING I MØTE
MED PASIENTER?**

Professor Sidsel Tveiten
Work shop Fysioterapikongressen 2018
50 minutter....

1

- ◉ Bestillingen jeg har fått er å gi en kort introduksjon til helsepedagogikk, for så å demonstrere helsecoaching som metode innen helsepedagogikk...
- ◉ I denne sammenhengen ser jeg helsecoaching som en måte å veilede brukere på...
- ◉ Dette er korte versjoner, 50 minutter...for utdyping anbefaler jeg
- ◉ Tveiten, S. (2016). *Helsepedagogikk*. Bergen: Fagbokforlaget.

2

TRADISJONELT:

- ◉ Helsepersonell underviser og informerer pasienter og pårørende= Patient teaching
- ◉ Pasienten eller pårørende er **mottakere** av informasjon og kunnskap, ofte knyttet til diagnoser
- ◉ Pasientinformasjon og pasientundervisning er imidlertid **forutsetninger for brukermedvirkning** (Ekeland og Heggen, 2007; Tveiten, Haukeland og Flittie Onstad, 2011, Tveiten, 2016)

3

UTVIKLING AV PASIENTKOMPETANSE PATIENT EDUCATION

- Forutsetter at pasienten selv medvirker, altså ikke være KUN mottaker, men DELTAKER!

4

BAKGRUNN FOR HELSEPDAGOGIKKEN

- Demokratiseringsprosess i helsetjenesten, bort fra paternalismen (at helsepersonell "vet best")
- Maktomfordeling
- Fokus på ansvar for egen helse
- **Konsekvenser:**
- Helsepersonell må SAMHANDLE med pasienter og pårørende
- Pasienten blir **AKTIV DELTAKER I EGEN LÆRING** rettet mot **MESTRING**

5

HELSEPOLITISKE FØRINGER

- WHO: Folkehelse, helsefremming, Ottawa charteret
- Helselover
- Samhandlingsreformen
- Meld. St. 47 2008-2009
Folkehelsemeldingen/ folkehelseloven
- Meld. St. 26 (2014-2015) om fremtidens primærhelsetjeneste
- Spesialisthelsetjenesteloven: Pasient- og pårørendeopplæring (PPO) en av 4 hovedfunksjoner
- Føringene peker i retning av aktiv medvirkning og hovedansvar for egen helse...og SAMHANDLING

6

SAMHANDLINGEN I LÆRING

- Bygger på pedagogikk
- Knyttet til helse og helseutfordringer
- Tilsikter utvikling av kompetanse til å mestre utfordringene - gjennom samhandling

7

HELSEPEDAGOGIKK

- Kan forstås som alt som har med læring, utvikling, undervisning og veiledning i forhold til helse å gjøre
- Kan forstås som hvordan helsepersonell bør samspille med pasienter og pårørende, spesielt i rehabiliterings- og rehabiliteringsarbeid
- En strategi mellom partene i samarbeidet
- Handler om helsepersonellens bevissthet i fht hvordan de samarbeider
- (Ekeland og Heggen, 2007)

8

- Pasientinformasjon kan imidlertid, som nevnt, også forstås som en forutsetning for brukermedvirkning, altså en aktiv pasientrolle, ikke bare BLI informert...(Ekeland og Heggen, 2007)
- OBS begrepsbruk...
- Pasient- og pårørendeopplæring er den praktiske gjennomføringen av helsepedagogikken...
- På engelsk: Patient education, mer enn patient teaching...

9

HENSIKTEN MED HELSEPEDAGOGIKKEN

- Å stimulere pasienten eller brukeren til å ivareta helsen på best mulig måte og evt. å endre sitt forhold til helse (tanker, følelser, holdninger og handlinger)
- Mestring av helseutfordringer
- Dialog og personlig kontakt eller relasjonen mellom pasienten og fagpersonen er sentral i helsepedagogikken (Holman og Lorig, 1997)

10

- Helsepedagogikk handler også om helsepersonellens bevissthet i fht hvordan de formidler kunnskap om helse og sykdom og hva de vil oppnå, om både god informasjon og brukermedvirkning (Ekeland og Heggen, 2007)
- Selvrefleksjon, refleksjon over egen praksis, selvavgrensning.... forutsetninger for samhandling

11

BRUKERPERSPEKTIVET:

- Dette er forutsetninger for å mestre helseutfordringer:
- At du forstår egen situasjon
- At du aksepterer egen situasjon
- At du blir kjent med egne muligheter og begrensninger
- At du blir kjent med egen kapasitet
- At du har tro på at det nytter
- At du tør å ta det første skrittet
- At du tør å prøve å feile
- At du aldri gir deg!!
- At du vet det tar tid og at du tar deg tid
- Og at dine nærmeste heier på deg, underveis og så lenge du trenger det!
- (Jan Schwencke)

12

OG HVA KAN FAGFOLK BIDRA MED?

- Hjelp til å forstå, se egne muligheter og begrensninger, støtte til å tro på egne muligheter og til å våge, anerkjennelse og hurrarop?
- Dette kan ikke imøtekommes med EN metode.... lett å bli "metodefrelst"?
- Eklektisk tilnærming?
- Og, SAMHANDLING OG RELASJONBYGGING

13

METODER I HELSEPEDAGOGIKK

- Veiledning eller helseveiledning (dialog, motiverende intervju (MI), empatisk kommunikasjon, narrativer...)
- Coaching eller helsecoaching
- Undervisning
- I dag: helsecoaching...
- (Tveiten 2013, 2014 og 2016)

14

HELSECOACHING

- Hva er situasjonen?
- Hva er målet? SMARTE
- Hva skal til? Når...hvordan...
- Hva mer skal til?
- Hvem trenger informasjon om dette?
- Hvem trenger du støtte fra, når og hvordan?
- Hva kan hindre deg?
- Hvordan evt. redusere hindringene?
- Hvor sikkert er det at du..
- Vil du gi meg en tilbakemelding? Hvordan, når?
- Hvordan er det å være deg nå?

15

☉ Takk for oppmerksomheten!

16

LITTERATUR

- Boekarts, (1996). Coping with stress in childhood and adolescence. I: Moshe, Z. og Endler, N.S. (red.), *Handbook of coping*. New York: John Wiley & Sons, 452-484
- Ba, I. og Helle, L. (2005). *Pedagogisk ordbok*. Oslo: Universitetsforlaget
- Corcoran, N. (2007 og 2013) (red.). *Communicating Health Strategies for Health Promotion*. London: SAGE Publications
- Deccache, A. og Auloulat, I. (2001). A European perspective: common developments, differences and challenges in patient education. *Patient Education and Counseling*, 44, 7-14
- Drageset, S. (2014). Mestring. I: Haugan, G. og Rannestad, T. (red.). *Helsefremming i kommunehelsetjenesten*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Ekeland, T.J. og Heggen, K. (red.) (2007). *Meistring og myndiggjering. Reform eller retorikk*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Espnes, G.A. og Smedslund, G. (2009). *Helsepsykologi*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Fielding, D. og Duff, A. (1999). Compliance with treatment protocols: interventions for children with chronic illness. *Archives of Disease in Childhood*, 80, 196-200
- Folkman, S. og Lazarus, R.S. (1988). The relationship between coping and emotion: implications for theory and research. *Social Science Medicine*, 26, 309-317
- Heggen, K. (2007). I: T.J. Ekeland og K. Heggen (red.). *Meistring og myndiggjering. Reform eller retorikk*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Holman, H.R. og Lorig, K.R. (1997). Patient education; essentials to good health care for patients with chronic arthritis (editorial; comment). *Arthritis Rheum*, 40, (8), 1371-1373

17

- Kyngäs, H. (1999). A theoretical model of compliance in young diabetics. *Journal of Clinical Nursing*, 8 (1), 73-80
- Lazarus, R.S. og Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer
- Nutbeam, D. (1999). Literacies across the lifespan: Health literacy. *Health Literacy & Numeracy Studies*, 9 (2), 47-55
- Oyetunde, M.O. og Akinmeye, A.J. (2015). Factors influencing Practice of Patient Education among Nurses at the University College Hospital, Ibadan. *Open Journal Nursing*, 5, 500-507.
- Pøttersen, S. (2003). Er også naturfagdidaktikk godt for helsen? I: Jorde, D., og Bergum, B. (red.). *Naturfagdidaktikk, perspektiver, forskning og utvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 373-388.
- Reed, K. (2001). Reed Biomedical. <http://www.reed-biomedical.com>
- Roter, D.L., Stashfsky, M., Margalit, R., og Rudd, R. (2001). Current perspectives on patient education in the US. *Patient Education and Counseling*, 44, 79-86
- Shohet, L. (2002). *Health Literacy: Perspectives in 2002*. *Adult Literacy and Numeracy*. Australian Research Consortium Online Forum

18

- ◉ Tveiten, S. (2013). Veiledning, mer enn ord...Bergen: Fagbokforlaget
- ◉ Tveiten, S. (2007). Pedagogikk i sykepleiepraksis. Bergen: Fagbokforlaget
- ◉ Tveiten, S. (2012). Empowerment og veiledning - sykepleierens pedagogiske funksjon i helsefremmende arbeid. I: Gammersvik, Å. og Larsen, T. (red.), Helsefremmende sykepleie. Bergen: Fagbokforlaget.
- ◉ Tveiten, S. og Boge, K. (2014) (red). *Empowerment i helse, pedagogikk og ledelse - nye perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk

19

- ◉ Tveiten, S., Haukland, M. og Flittie Onstad, R. (2011). "The patients' voice - empowerment in psychiatric context". *Vård i Norden*, 101, (31), 20-24.
- ◉ Tveiten, S. (2016). *Helsepedagogikk*. Bergen: Fagbokforlaget.

20